

Türkiye Su Ürünleri Sektörü ve Sorunları Örneği: Muğla ve Fethiye İlçesi

Serpil YILMAZ¹

Ceren YILDIZ²

¹Akdeniz Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi

²Akdeniz Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi

Özet: Muğla ili ve çevresi kıyı alanında faaliyet gösteren en önemli sektörlerden birisi balıkçılıktır. Yöredeki balıkçılık ise avcılık ve kültür tesislerinde yapılmaktadır. Bölgede avcılık faaliyeti günü birlik yapılmasına rağmen, kültür balıkçılığı azımsanmayacak düzeydedir. Nitekim Senirkent ilçe olmadan önce 63 işletme ile Fethiye ilçesi alabalık ihracatının % 70'ini karşılıyor iken 3 bin 500 ton alabalık dış satımını gerçekleştiriyordu. İlçede halen Tarım ve Orman Bakanlığından ruhsatlı 1 adet lagün, 4 adet alabalık çiftliği, 220 adet ruhsatlı tekne ve 3 adet su ürünleri kooperatifi, 1 adet balıkçılık ürünleri işleme tesisi bulunmaktadır. Yine Tarım ve Orman Bakanlığının verilerine göre İlçeden 2022 yılı itibarıyla 330.628 kg dondurulmuş alabalık ve 7800 kg dondurulmuş alabalık yumurtası ihraç edilmiştir. Ancak, Muğla ili ve Fethiye ilçesinde kültür balıkçılığının önemli bir yeri olmasına rağmen yaşanan ekonomik kriz nedeniyle halen birçok sorunla karşılaşmaktadır.

Muğla ili yetiştiriciliği konusunda birçok değerli çalışma mevcut ise de son yıllarda yaşanan pandemiden kaynaklanan ekonomik krizin işletmeler üzerindeki etkisi nedeniyle bölgedeki balıkçılık tekrar tartışılmaya değer bulunmuş, çalışmada söz konusu sorunlar sistematik bir şekilde irdelenip, çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır. Araştırmada yörenin, balıkçılık için önemi ve yaşanan değişimler, swot analizi ile değerlendirilmiş, fırsatlar ve tehditler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Su ürünleri, Yetiştiricilik, Muğla

Turkish Aquaculture Sector and Problems Example: Muğla and Fethiye District

Abstract: One of the most important sectors operating in the coastal area of Muğla province and its surroundings is fishing. Fishing in the region is done in hunting and cultural facilities. Although hunting activities are carried out daily in the region, aquaculture is at a significant level. As a matter of fact, before Senirkent became a district, Fethiye district was providing 70% of trout exports with 63 enterprises and exporting 3 thousand 500 tons of trout. There is currently 1 lagoon licensed by the Ministry of Agriculture and Forestry, 4 trout farms, 220 licensed boats, 3 aquaculture cooperatives and 1 fishery products processing facility in the district. Again, according to the data of the Ministry of Agriculture and Forestry, 330,628 kg of frozen trout and 7800 kg of frozen trout eggs have been exported from the district as of 2022. However, although aquaculture has an important place in Muğla province and Fethiye district, many problems are still encountered due to the economic crisis.

Although there are many valuable studies on aquaculture in Muğla province, fisheries in the region were deemed worthy of discussion again due to the impact of the economic crisis resulting from the pandemic in recent years on businesses, and in the study, the problems in question were systematically examined and solution suggestions were tried to be offered. In the research, the importance of the region for fishing and the changes experienced were evaluated by SWOT analysis, and opportunities and threats were tried to be revealed.

Key Words: Fisheries, Aquaculture, Muğla

1. GİRİŞ

Artan dünya nüfusu nedeniyle gıdaya olan talebin artması balıkçılığın da önemini artırmıştır. Nitekim gelecekte, hayvansal protein gereksiniminin, günümüze göre asgari iki katı artacağını öngörülmektedir. Söz konusu gereksinimin, su ürünleri talebini de artıracığı düşüncesiyle dünya ülkelerinin büyük kısmı hali hazırdaki su kaynakları varlığından en yüksek seviyede ve etkin bir şekilde fayda temin etmek amacıyla su ürünleri yetiştiriciliği alanındaki yatırımları teşvik etmeye yönelmiştir (Yılmaz, 2014). Son yıllardaki teşviklerle su ürünleri yetiştiriciliği % 11,5 büyüme hızıyla Türkiye'de de oldukça ileri seviyelere gelmiştir (Anonim, 2019).

Ülkemiz su ürünleri üretiminin 2021 yılı itibarıyla yaklaşık % 59'u yetiştiricilikten sağlanan üretimden meydana gelmektedir. Yetiştiricilikten elde edilen

üretimin ise % 71'i denizlerde, % 29'u iç sularda gerçekleştirilmektedir. Türkiye'de yetiştiricilikten sağlanan üretimin büyük bölümü (% 89,8'i) sırasıyla alabalık, levrek ve çipura türlerinden oluşmaktadır (Çizelge 1).

2. Materyal ve Yöntem

Araştırmanın ana materyali, Türkiye'deki su ürünleri yetiştiriciliği mevzuatı olup, konu ile ilgili yapılan çeşitli kaynak araştırmalarından oluşmaktadır. Bu çerçevede konuyla ilgili yayınlanmış makale, rapor ve istatistiklerden yararlanılmış, özellikle yetiştiricilikteki son gelişmeler yayınlanmamış bilgisayar verilerinden elde edilmeye çalışılmıştır. Bunun yanı sıra Muğla ili ve çevresindeki üreticilerle, üretici örgütleri ile diğer özel ve resmi çeşitli kuruluşlarla yapılan karşılıklı görüşme ve yazışmalar yoluyla bilgiler toplanmaya çalışılmıştır.

Araştırmada, su ürünleri yetiştiriciliği yapan üreticiler için geliştirilen bütün mevzuat ele alınmış, eksiklikler ortaya konmaya çalışılmıştır. Başta alabalık, çipura ve levrek ürünleri için verilen üretim yardımları, ihracat geri ödemeleri ile kalite ve standartlar gibi uygulamadaki ayrıntıları düzenleyen yardım ve destek mekanizmalarına yönelik düzenlemeler incelenmiştir.

Bu ziyaretler sırasında idareci ve teknik personelle de görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde özellikle Türkiye’de ve Muğla ili ve çevresinde su ürünleri yetiştiriciliğinde yaşanan sorunlar ve söz konusu sorunların çözümüne yönelik öneriler ile yaşanmakta olan sürece ilişkin görüş ve beklentiler ele alınmıştır. Bilgiler derlendikten sonra, aynı yerlere yapılan daha sonraki ziyaretler sırasında sorunlar tekrar gündeme getirilerek bir tür çapraz kontrol yapılmaya çalışılmıştır.

Ziyaret edilen üreticiler seçilirken, kooperatif üretici örgütlerine üye olan üreticiler ile ayrı üye olmayan

üreticiler ile ayrı görüşülmüştür. Ayrıca üretici örgütlerinin yöneticilerinin görüşlerine de başvurulmuştur. Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı Muğla ili ve ilçe Müdürlüklerindeki personel ile yapılan görüşmelerde ise istatistiki bilgiler ile devlet yardımı ve kontrollerine ilişkin bilgiler toplanmıştır.

3. Bulgular ve Tartışma

3.1. Araştırma Bulguları

Türkiye’de su ürünleri yetiştiriciliğinde Ege Bölgesinin illerinin, özellikle Muğla ilinin öne çıktığı bilinmektedir. Bölgede en çok yetiştirilen ürünler ise alabalık, levrek ve çipura iken de yeni türlerin yetiştiriciliğinde de kazanımlar söz konusudur. Nitekim Çizelge 1’den de izlenebileceği gibi Ülkemizde yetiştirilen türler giderek artmaktadır (Çizelge 1). Su ürünleri yetiştiriciliğinde yaklaşık 10 bin kişinin üzerinde istihdam olduğu tahmin edilmektedir (Anonim, 2019-2023).

Çizelge 1. Türler göre Türkiye su ürünleri yetiştiricilik üretim miktarı (bin ton)

Türler	2017		2018		2019		2020		2021	
	Miktar	Yüzde	Miktar	Yüzde	Miktar	Yüzde	Miktar	Yüzde	Miktar	Yüzde
Levrek (deniz)	99.971	36,1	116.915	37,1	137.419	36,8	148.907	35,3	155.151	32,9
Alabalık (İçsu)	103.705	37,6	104.887	33,4	116.053	31,1	127.905	30,9	134.174	28,3
Çipura (deniz)	61.090	22,1	76.680	24,4	99.730	26,7	109.749	26,1	133.476	28,4
Alabalık (deniz)	5.952	2,1	9.610	3,1	9.692	2,6	18.689	4,4	31.509	6,7
Sarogaz(grenyüz)	697	0,2	1.486	0,5	3.375	1,0	7.428	1,7	5.913	1,3
Orkinos	3.802	1,4	3.571	1,1	2.327	0,6	4.338	1,0	4.952	1,0
Midye (deniz)	489	0,2	907	0,3	4.168	1,1	4.037	1,0	4.585	1,0
Diğer	796	0,3	481	0,1	592	0,1	358	0,1	1.926	0,4
Toplam	276.502	100,0	314.537	100,0	373.356	100,0	421.411	100,0	471.686	100,0

TÜİK, 2022. <https://data.tuik.gov.tr> > Bulten > Index > p=Su-Urunleri-

İllere göre su ürünleri yetiştiricilik miktarı incelendiğinde; Üretimde Muğla ve Elazığ’ın ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Çizelge 2’den de gözlenebileceği gibi Muğla ilinin hem denizlerde hem de iç sularda yetiştiricilikte önde gelen illerden olduğu anlaşılmaktadır (Çizelge 2). Muğla ili denizel

üretimde çipura, levrek, iç sularda ise özellikle gökkuşuğu alabalığında önemli bir konumda ise de bölgede granyöz, minekop, fangri, sazan, karides, Akdeniz midyesi ve sivri burun karagöz gibi türler de yetiştirilmektedir. Fethiye’de ise halen gökkuşuğu alabalığı üretimi yapılmaktadır (Anonim a).

Çizelge 2. 2021 Yılı İtibariyle Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde Önde Olan İller

İller	Üretim(ton)	Pay(%)
Toplam Yetiştiricilik Ürünü	471.686	100,0
Muğla	144.295	30,6
İzmir	111.547	23,6
Aydın	30.238	6,4
Toplam	286.080	60,6
Denizel üretim	335.644	100,0
Muğla	118.295	35,2
İzmir	37.033	11,0
Aydın	25.844	7,7
Toplam	181.172	53,9

İçsu üretimi	134.174	100,0
Elazığ	21.287	15,8
Muğla	20.774	15,5
Şanlıurfa	7.350	5,5
Toplam	49.411	36,8

TÜİK, 2022. Su Ürünleri İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1005 (Erişim tarihi: Ağustos 2023).

Türlere göre yetiştiricilik ürünleri incelendiğinde, denizel üretimin yaklaşık %33'ünü levrek, %28'ünü çipura, %28'ini gökkuşuğu alabalığı, % 7'sini denizel

alabalığın oluşturduğu gözlenmektedir. İç sularda üretilen balıkların ise %98,6'lık kısmını alabalık üretimi oluşturmaktadır (Çizelge 3).

Çizelge 3. 2021 Yılı İtibariyle Türlere Göre Türkiye Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde Önde Olan Türler

TÜRLER					
İller	Üretim (ton)	Pay (%)	İller	Üretim (ton)	Pay (%)
Toplam yetiştiricilik üretimi	471.686	100,0			
İçsu alabalık (Gökkuşuğu)	134.174	100,0	Denizel Alabalık	31.509	100,0
Elazığ	26.500	19,8	Trabzon	9.800	31,1
Muğla	22.000	16,4	Sinop	7.400	23,5
Şanlıurfa	7.658	5,7	Samsun	7.050	22,4
Toplam Çipura deniz üretimi	133.476	100,0			
Muğla	52.000	47,4			
İzmir	33.389	30,4			
Mersin	17.719	16,1			
Toplam levrek deniz üretimi	155.151	100,0			
Muğla	65.750	44,2			
İzmir	55.156	37,1			
Aydın	18.166	12,2			

TÜİK, 2022. Su Ürünleri İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1005 (Erişim tarihi: Ağustos 2023).

Çizelge 4 incelendiğinde 2022 yılı itibariyle, su ürünleri yetiştiricilik üretiminin avcılık üretiminden 1,5 kat daha fazla olduğu ve Muğla ilinin toplam

yetiştiricilik miktarının % 36,4'ünü gerçekleştirdiği anlaşılmaktadır (Çizelge 4).

Çizelge 4. Türkiye ve Muğla ili yetiştiricilik üretim miktarı ve oranı (ton)

Yıllar	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Muğla	99.734	115.088	128.706	141.459	144.295	187.389
Türkiye	276.502	314.537	373.356	421.411	471.686	514.805
Oran (%)	36,1	36,6	34,5	33,6	30,6	36,4

Anonim, 2022. Tarım ve Orman Bakanlığı Muğla İli İl Müdürlüğü. BSGM,2023. Su Ürünleri İstatistikleri, (Erişim tarihi: Ağustos,2023).

Son yıllarda yaşanan bu gelişmeler ile Türkiye 103 ülkeye su ürünleri ihracatı gerçekleştirmiş olup, yaklaşık 252 bin ton olan su ürünleri ihracatından 1,7 milyar dolar gelir elde etmiştir (TOB, 2023). Türkiye deniz kültür balıkçılığı üretiminin, yaklaşık % 65'ini Muğla ili gerçekleştirmekte iken ihracatında

yaklaşık % 40'ını gerçekleştirmektedir (Çizelge5). 2020 yılında covid nedeniyle su ürünleri ihracatı dünya genelinde daralmasına rağmen Çizelge 5'den de izlenebileceği gibi Türkiye'de 2021 yılında bu açık kapatılmıştır. Ayrıca yurt içinde de kişi balık tüketimi 7,3 kg olmuştur (TOB, 2023).

Çizelge 5 Muğla ili ihracat miktarı ve değerinin Türkiye ihracat miktarı ve değerine oranı

Yıllar	Muğla ili ihracat (ton)	Türkiye ihracat (ton)	Oran (%)	Muğla ili ihracat geliri (\$)	Türkiye ihracat geliri (\$)	Oran (%)
2011	21.257	66.738	31,9	142.447.786	395.306.914	36,1
2012	23.538	74.006	31,8	140.985.323	413.917.190	34,0
2013	30.279	101.063	30,0	193.813.009	568.207.316	34,1
2014	34.902	115.381	30,3	225.966.895	675.844.523	33,4
2015	40.751	121.053	33,7	261.828.733	692.220.595	37,8
2016	47.587	145.469	32,7	223.108.683	790.303.664	28,3

2017	52.361	156.681	33,4	297.354.656	854.731.829	34,8
2018	64.973	177.539	36,6	352.854.248	952.001.252	37,1
2019	75.205	200.226	37,5	375.854.248	1.025.617.723	36,6
2020	78.000	192.462	40,5	408.269.416	1.020.673.539	40,6
2021	97.033	238.732	40,6	563.326.395	1.376.291.922	40,9

Anonim, 2022. Tarım ve Orman Bakanlığı Muğla İli İl Müdürlüğü. TÜİK. 2023. Dış Ticaret İstatistikleri . Türkiye İstatistik Kurumu. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=97&locale=tr> (01.09.2023)

Ancak yetiştiricilik ürünlerinin fiyatları üzerinde, enerji ve yem fiyatlarının etkisi oldukça etkili olduğundan ürün maliyetlerini, dolayısıyla ürün fiyatlarını doğrudan etkilemektedir. Diğer taraftan yem ham maddelerinin çoğunlukla ithal olması, yetiştiricilik ürünlerinin fiyatları üzerinde döviz kurlarının önemli derecede etkisi olmaktadır.

Nitekim Çizelge 6'dan da izlenebileceği üzere, 2021 yılı itibariyle yem fiyatları bir önceki yıla göre alabalıkta %84'lük bir artışla ortalama 26 TL/kg'a, levrek ve çipurada ise %182'lik artışla ortalama 29 TL/kg'a yükselmiştir. 2020 ve 2021 yıllarında ise yem fiyatlarındaki %50'inin üzerindeki artışın ise kur farkından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Çizelge 6. Balık yem fiyatları (kg/TL)

Yemler	2017	2018	2019	2020	2021
Alabalık Yemi	5,58	8,38	11,32	13,97	25,69
Levrek ve çupra yemi	5,58	8,11	10,05	12,33	28,66

Kaynak: TOB; 2022.

Yine yapılan araştırmalara göre; tarım sektöründe girdi fiyatlarındaki artış ya da azalışın ürün fiyatlarına kısa dönemde yansımaları söz konusu iken, su ürünleri yetiştiriciliği sektörünün yapısı gereği yetiştiricilik sezonunun türlere göre farklı olmasından dolayı, değişikliklerin fiyatlara yansımaları

sürecinde farklılıklar gözlenmektedir (TOB, 2022). Bu nedenle başlıca ihraç ürünlerimiz olan denizlerimizde levrek ve çupra, iç sularda ise alabalık üretici fiyatlarında da türlere göre farklı oranlarda artışlar gözlenmektedir (Çizelge 7).

Çizelge 7 Su ürünleri yetiştiricilik üretici fiyatları (TL/kg)

Türler	2017	2018	2019	2020	2021
Levrek(deniz)	18,6	21,0	23,4	29,5	48,8
Çipura (deniz)	16,7	19,7	21,9	28,3	42,3
Alabalık (deniz)	10,7	15,7	19,7	25,2	32,8
Alabalık (içsu)	8,4	11,6	15,3	17,6	24,1

Kaynak: TÜİK 2022

Nitekim Çizelge 7'den de izlenebileceği gibi; 2021 yılında bir önceki yıla göre en yüksek fiyat artışı, % 65 ile yetiştiricilik miktarı en fazla olan levrekte olmuştur (Çizelge 7).

Öte yandan yaşanan tüm bu problemler nedeniyle, 2003 yılından itibaren destekleme kapsamına alınan su ürünleri sektöründe; 2021 yılı itibariyle alabalık yetiştiriciliğine 0,75 TL/kg, yeni türlerin yetiştiriciliğine 1,50 TL/kg, kapalı sistem üretimine 1,50 TL/kg, midye üretimine 0,10 TL/kg destek verilmiştir. Ayrıca halen hastalıktan arı kuluçkahane damızlık alabalık desteği 60 TL/adet olarak verilmektedir. Nitekim, Tarım ve Orman Bakanlığınca 2021 yılında su ürünleri yetiştiriciliği kapsamında üreticilere yaklaşık 88 milyon TL destekleme ödemesi yapılmıştır (TOB, 2022).

Bu kapsamda yetiştiricilik tesisleri düzenli olarak yılda en az iki kez olmak üzere denetlenmekte, destekleme kapsamında üretim kayıt altına alınmaya çalışılmaktadır.

3.2. Tartışma

GZFT analizi

Kuvvetli yönler

Muğla ilinin yetiştiricilik üretiminin % 36,4'ünü, Fethiye'nin (Senirkent ile ayrılmadan önce) ise alabalık üretiminin yaklaşık %67'sini üretmesi,

Hayvansal ürünler içerisinde su ürünlerinin besin değeri açısından vazgeçilmezliği,

Muğla ili denizel üretimde çipura, levrek, iç sularda ise özellikle gökkuşacağı alabalığında önemli bir konumda iken Fethiye'de de halen gökkuşacağı alabalığı üretimi yapılması,

Endüstrileşmiş ülkelere nazaran zengin, temiz ve bol sulara sahip olunması,

Bölgede iki tip su ürünleri yetiştiriciliği yapılabilmesi,

Su ürünleri Üretici Birliği merkezinin Muğla'da olması,

Uluslararası sertifikasyonlara uygun üretim modelinin kullanılması,

Zayıf yönler

Yetiştiricilikte önemli girdilerden olan yem ve enerjinin kurlardaki artış nedeniyle oldukça pahalıya mal olması,

Üreticilerden çok komisyoncuların kazancının yüksek olması,

Taze ve soğutulmuş balıkta halen yüksek talep ile fiyat rekabeti sınırlılığı,

İşlenmiş ürün eksikliği,

İşletmeler arası yatay ve dikey üretim ile entegre üretim de yaşanan sıkıntılar,

Turizm sektörüyle birlikte üretim planlaması yapılamaması,

Yetiştiricilik tesislerinde nitelikli eleman çalıştırılmaması,

Halen tam kapasite ile çalışamayan tesislerin varlığı,

Turizm nedeniyle yapılan deniz taşımacılığının su ürünleri yetiştiriciliğini olumsuz etkilemesi,

Özellikle Fethiye'nin Senirkent'le ayrılmasından sonra turizm sektörüne daha fazla önem verilmesi,

Su Ürünleri Kooperatiflerinden daha iyi olmalarına rağmen Üretici Birliklerinin etkinliğinin de yeterli olmaması,

Sermaye yoğun bir sektör olması nedeniyle sektöre girişlerin kolay olmaması,

Fırsatlar

Artan nüfus nedeniyle gıdaya olan talebin artması,

Sektörün gelişmeye açık bir sektör olması,

Bölgede yeni tür denemeleri yapılmakta iken granyöz, minekop, fangri, sazan, karides, Akdeniz midyesi ve sivri burun karagöz de yetiştirilmesi,

Tedarikçilerin ihtiyaçların farkında olması,

Halen yavru desteği gibi desteklerin devlet tarafından desteklenmesi,

Yeni dış pazar bulma potansiyeli,

İyileştirmeler nedeniyle katma değerli ürünlerin üretimi,

Dönem dönem artan devlet teşvikleri.

Tehditler

Girdilerin birçoğunun halen yurt dışından döviz ile getirilmesi,

Artan maliyetler nedeniyle Muğla ili yurtdışı pazarlarının tam kapasite ile değerlendirilememesi,

Nitelikli elemanlara yeterince ücret ödenememesi nedeniyle yaşanan kayıplar,

Turizm sektörüyle yaşanan olumsuz rekabet,

Artan enerji maliyetleri,

İşleme teknolojisinde rastlanılan hastalık problemleri,

Sektörle ilgili çok fazla devlet kurumu ve bürokratik sorunlar,

Balık yetiştiriciliğine karşı iç tüketimde olumsuz düşünceler,

Azalan devlet desteği.

SONUÇ

Bölgede özellikle su ürünleri yetiştiriciliği, geçen 32 yılda önemli gelişmeler ve hızlı büyüme göstermiştir. Muğla ili ve çevresinin zengin su kaynaklarına sahip bir bölge olması bölgeyi su ürünleri yetiştiriciliğinin merkezi haline getirmiştir. İyi planlanan üretim ve pazarlama projeleri ile sektörün daha da ilerleyeceği tartışılmazdır. Ancak maliyetlerin giderek yükselmesi hem üreticileri hem de tedarikçileri zor durumda bırakmaktadır. Söz konusu durum Üretici Birliğinin tüm üyelerinin taleplerini karşılamasını güçleştirmektedir. Dolayısıyla halen atıl kapasitede çalışan tesislere rastlanılmaktadır.

Bölgede nitelikli işgücü koşulları ve düşük maaşlar diğer önemli zayıflıklardandır. Sektörün gelecekte de büyümeye devam edebilmesi için nitelikli iş gücü gerekmektedir. Nitekim üretimde teknik bilginin çok iyi olması, nitelikli işgücünün varlığı ile doğru orantılıdır. Bu kapsamda su ürünlerine yönelik eğitimin devamlılığının sağlanması önem kazanmaktadır.

Vasıflı işgücünün azalmasını önlemek, gelecekteki üretimde sorun yaşamamak için üreticilerin, politika yapıcıların ve ilgili bakanlıkların da gerekli önlemleri alması ve sürdürülebilirliği sağlaması gerekmektedir. Sektördeki büyüme sürdürülebilir olmalıdır. Tüketici talebindeki değişiklikler ve pazardaki büyüme potansiyeli, yeni dış pazarlar, avcılık üretiminin sınırlılığı, tehdit olarak artan yem dönüşüm oranı, hammaddelerin ithalata bağımlılığı, olumsuz rekabet şartları, turizm sektörüyle birlikte üretim planlamasının yapılamayışı, hastalık sorunları ve iç tüketimde kültür balıkçılığına soğuk bakılması su ürünleri sektörünün önemli sorunlarından.

Sonuç olarak sektörde yer alan tüm paydaşların sektörün sürdürülebilir büyümesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir. Ancak iç pazarda ve

dış pazarda atılması gereken adımların koordinasyonlu bir şekilde hareket edilerek atılması zorunluluk taşımaktadır.

Kaynaklar:

- Anonim a, 2023. Tarım ve Orman Bakanlığı Fethiye İlçe Müdürlüğü
- Anonim b, 2022. Tarım ve Orman Bakanlığı Muğla İli İl Müdürlüğü.
- Anonim. 2019. Su Ürünleri Yetiştiricileri Üretici Merkez Birliği, VII. Su Ürünleri Yetiştiriciliği Çalıştay Raporu. 28 Şubat-2 Mart 2019, Antalya.
- Anonim, 2019-2023. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 100. Yıl Türkiye Planı. On birinci Kalkınma Planı (2019-2023), Ankara.
- Yılmaz S, Şen EB, Kara Ö, Üresin A. 2014. "Determining Consumers' Preferences for Fish Consumption: A Study

in Antalya Province of Turkey", Journal of Academic Documents for Fisheries and Aquaculture, 2(2): 49-54.

TÜİK. 2022. Su Ürünleri İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1005 (Erişim tarihi: Ağustos 2023).

TÜİK. 2023. Dış Ticaret İstatistikleri, http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1046 (Erişim tarihi: Ağustos 2023).

BSGM, 2023. Su ürünleri İstatistikleri. Tarım Orman Bakanlığı Balıkçılık ve Su Ürünleri Genel Müdürlüğü. Ankara.

TOB, 2022. Ürün Raporu Su ürünleri 2022. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü. <https://arastirma.tarimorman.gov.tr/tepge>

TOB, 2023. Tarım Ürünleri Piyasa Raporları. Temmuz/2023. T.C. Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü. www.tarimorman.gov.tr/tepge